

VÝZNAM MALEJ DOHODY AKO FAKTORA V OBRANE ČESKOSLOVENSKA PROTI AGRESII NACISTICKÉHO NEMECKA

Milan OLEJNÍK

Abstract: *Relevance of the Little Entente as a factor in defense of Czechoslovakia against aggression of Nazi Germany.* Ascent of Adolf Hitler to power in Germany changed political situation in Europe. During second half of third decade of 20 century was Germany transformed to totalitarian state bend upon destruction of Versailles Peace Treaty. A. Hitler openly declared his intention to pursue aggressive policy against neighboring states. After annexation of Austria, target expansionist policy of Germany became Czechoslovak Republic. The paper is devoted to analyzing impact of German threat to Czechoslovakia upon relation among Romania and Yugoslavia, who together with CSR constitutes the Little Entente. Emphasis is focused upon endeavor of Czechoslovak political representation to deepen relations in the frame of Little Entente. However, as a result of increasing German aggressiveness, Romania and namely Yugoslavia, were reluctant to support CSR in possible conflict with Germany.

Keywords: ittle Entente. Nazi Germany. Threat to Czechoslovakia.

Motívom založenia Malej dohody – aliancie Československej republiky (ČSR), Rumunska a Juhoslávie bola popri hospodárskej spolupráci tiež potreba poskytnúť spojeneckým štátom vzájomnú vojenskú asistenciu v prípade konfliktu s Maďarskom. Až do polovice 30. rokov, vzhľadom na stabilitu geopolitickej situácie v strednej Európe, plnila aliancia svoj účel. Radikálna redukcia maďarskej armády, ktorá bola podmienkou podpísania mierovej zmluvy víťazných mocností s Maďarskom, vylúčila možnosť realizovať akékoľvek revizionistické ambície Maďarska násilnou cestou. Vzhľadom na radikálne obmedzenie armády, nebolo ani Nemecko až do víťazstva Národnosocialistickej robotníckej nemeckej strany (nacistickej strany) pre štáty centrálnej Európy hrozbou.

Cieľom štúdie je v základných rysoch zmapovať vzťahy členov Malej dohody v politickej a hospodárskej sfére na sklonku tretej dekády 20. storočia. Pozornosť je venovaná reakciám predstaviteľov aliancie na politický vývoj v Európe v monitorovanom období a stratégii Edvarda Beneša transformovať Malú dohodu na politické súručenstvo, schopné stať sa efektívnou prekážkou agresívnej politiky Nemecka. V hlavných črtách sú charakterizované rozdiely v prístupe Rumunska a Juhoslávie k Malej dohode ako k celku a k Československu.

Súdržnosť Rumunska, Juhoslávie a ČSR tradične oslabovali protichodné hospodárske záujmy jednotlivých členov aliancie. Slabinou Malej dohody bola najmä problematika poľnohospodárskych prebytkov, na vývoze ktorých boli Rumunsko a Juhoslávia do značnej miery závislé a ktoré nedokázala československá vláda v dôsledku odporu Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu

Lidové noviny z 20. augusta 1938 informujú o rokovaní členov Malej dohody.

(Agrárnej strany) importovať.¹ Na rozdiel od Československa, Nemecka, ktoré nebolo sebestačné v produkcii poľnohospodárskych produktov, bolo schopné dovážať značné množstvo potravín a využívať import z Rumunska a Juhoslávie ako nástroj upevnenia politického vplyvu v oboch štátoch. Stratégiu Nemecka uľahčovala skutočnosť, že o rozšírenie hospodárskych vzťahov s dohodovými štátmi nemali záujem Veľká Británia a Francúzsko, vzhľadom na lacný dovoz z kolónií. Rastúci podiel Nemecka na obchode s Rumunskom a Juhosláviou sa netýkal len poľnohospodárskych produktov.²

1 „Potíž se dovozem zemědělských výrobků z Rumunska a Jugoslávie vyplývaly z autarkistické orientace československých agrárních kruhů... Československé agrární kruhy dávaly přednost dovozu zemědělských výrobků ze zámoří, protože jejich ceny byly nižší než ze zemí střední a jihovýchodní Evropy. Poměrně vysoká cenová hladina zemědělských výrobků z agrárních států střední a jihovýchodní Evropy byla důsledkem – a dodejme, že často primitivních – výrobních a odbytových podmínek v těchto zemích. Navíc v nich sílil vliv Německa, jehož konkurenčním metodám se ČSR musela – i když někdy těžkopádně – přispůsobovat.“ SLÁDEK, Zdeněk. *Malá dohoda 1919 – 1938. Její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha : Karolinum, 2000, s. 230.

2 „...jak Británie tak Francie dovážely z Jugoslávie jen část zde vytěžených surovin neboť je získávaly lacněji z kolonií či jiných závislých území. V Jugoslávii proto Německo mohlo nerušeně

Pozitívny vývoj v centrálnej Európe narušila hospodárska kríza v prvej polovici 30. rokov, ktorá mala za následok vzostup nacionalizmu a vznik radikálnych politických hnutí. Dramatickým zvratom bolo ovládnutie Nemecka nacistickou stranou na čele s Adolfom Hitlerom. Už krátko po uchopení moci A. Hitler inicioval program vyzbrojenia Nemecka, ktorý bol porušením Versailleskej mierovej zmluvy. Dňa 1. októbra 1934 bol početný stav nemeckej armády zvýšený zo 100 000 na 300 000 mužov. Predstavitelia Francúzska, Anglicka a Talianska síce protestovali voči postupu Nemecka, avšak kritika neprekročila verbálnu rovinu. Nemecko, posmelené pasivitou európskych mocností, 16. marca 1935 zaviedlo všeobecnú vojenskú povinnosť.

K najväčšiemu porušeniu Versailleskej mierovej zmluvy Nemeckom došlo 6. marca 1936. Hitler si uvedomil, že európske veľmoci nie sú ochotné vojensky zasiahnuť proti Nemecku a rozhodol sa okupovať demilitarizovaný breh Rýna, ktorý chránil Francúzsko pred útokom zo severu. Vzhľadom na drvivú vojenskú prevahu Francúzska bol vstup niekoľkotisícovej nemeckej jednotky do demilitarizovaného pásma nesmierne riskantný čin. A. Hitler si bol vedomý rizika a v prípade zásahu francúzskej armády mali nemecké oddiely rozkaz bezodkladne ustúpiť, pretože zásah francúzskej armády mohol mať na politickú situáciu v Nemecku katastrofálne dôsledky. Obavy však boli zbytočné. I keď zjavné porušenie Versailleskej mierovej zmluvy plne oprávňovalo Francúzsko zasiahnuť, k útoku nedošlo. Západné veľmoci sa opätovne uspokojili s verbálnym protestom. Hitler triumfoval.

Obsadenie demilitarizovaného Porýnia malo fatálne dôsledky na politickú situáciu v Európe.³ Nemecká trúfalosť v kontraste s pasivitou európskych mocností znížila šance vytvoriť systém kolektívnej bezpečnosti na minimum.⁴

Vzhľadom na uvedené skutočnosti, zmluvné záväzky v rámci Malej dohody mali pre Československo bytostný význam. Prezident Edvard Beneš, ako to priznal vo svojich memoároch, so skepticizmom vnímal rastúcu neochotu dohodových spojencov, najmä Juhoslávie, brániť ČSR v prípadnom konflikte s Nemeckom.⁵ Vo

---

nakupovat suroviny pro svůj průmysl.“ JANČÍK, Drahomír. Třetí říše a rozklad malé dohody. Praha : Karolinum, 1998, s. 54.

- 3 „Rozhodnutie Nemecka zo 7. marca 1936 o jednostrannom zrušení demilitarizovaného pásma Porýnia, ktoré súčasne znamenalo aj anulovanie Locarnskej zmluvy... viedlo k podstatnému oslabeniu francúzskej hegemonie v Európe a k rýchlemu rozkladu francúzskeho spojeneckého systému na východe. V novej situácii Nemecko získalo značné vojenské, strategické a politické výhody pred Francúzskom. Zlikvidovalo nechránené teritórium, cez ktoré mohla francúzska armáda v prípade obrany svojich pozícií a záujmov východných spojencov vtrhnúť do Nemecka, prinútiť ho k poslušnosti a krotiť nacistickú agresiu ešte v zárodočnom štádiu.“ DEÁK, Ladislav. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy.* Bratislava : VEDA, 1986, s. 147.
- 4 „Nedůvěra k možnosti kolektivní obranné akce proti nacismu velmi stoupla, dosavadní svazky již tak otřesené labilní politikou Západu se dále uvolňovaly, v jednotlivých státech nabývaly vrchu tendence dohodnout se s Hitlerem přímo, což nahrávalo v nejvyšší míře nacistickým plánům.“ GAJANOVÁ, Alena. *ČSR a středoevropská politika velmocí (1918 – 1938).* Praha : ACADEMIA, 1967, s. 348.
- 5 „Do Rumunska jsem jel u příležitosti schůze Malé dohody konané 6. a 7. června 1936. K mému překvapení objevila se tu už tehdy první jasná trhlinka vinou jugoslávského regenta prince Pavla, který proti stanovisku ministra Titulesca a proti stanovisku mému a ministra dr. Krofty odmítl

Národní listy z januára 1938 píšú o Malej dohode na základe návštevy rumunského ministra.

napäté vzťahy, Prezídium Krajinského úradu v Bratislave (PKU B) vydalo 3. februára 1938 tlačový pokyn, v ktorom žiadalo bezpečnostné orgány, aby vylúčili články s protinemeckým obsahom.⁷ Na celoštátnej úrovni ministerstvo spravodlivosti vydalo tlačový pokyn, na základe ktorého boli štátne zastupiteľstva povinné „bezpodmienečne potlačiť všetky karikatúry ríšskeho kancelára a všetkých vedúcich osôb dnešného Nemecka, ako aj potlačiť všetky správy, ktorými Nemecko by mohlo byť dotknuté“.⁸ Komentáre československých periodík mali vzbudiť dojem, že i keď vzťahy medzi oboma krajinami nie sú ideálne, nehrozí nebezpečenstvo otvoreného konfliktu medzi oboma štátmi. Optimizmus predstaviteľov vlády, ktorý médiá opakovanne citovali, však nezodpovedal rastúcej hrozbe zo strany nacistického Nemecka.

Začiatkom roka 1938 došlo k radikálnej zmene politickej situácie v Rumunsku. Po parlamentných voľbách 20. decembra 1937 kráľ Karol menoval do funkcie minis-

7 V tlačovom pokyne je uvedené: „Štátnym zastupiteľstvám nech je prikázané, aby pri tlačových prehlídkach venovaná bola najbedlivejšia pozornosť všetkým správam o Nemecku a aby bezpodmienečne potlačili všetky karikatúry ríšskeho kancelára a všetkých vedúcich osôb dnešného Nemecka, ako aj aby potlačili všetky správy, ktorými Nemecko by mohlo byť dotknuté.“ Slovenský národný archív (SNA) Bratislava, fond Policajné riaditeľstvo (PR B), škatuľa (šk.) 335, číslo (č.) 11. 180/38 prez. – *Vyhľadka, ktorou sa prevádza ustanovenie § 23, č. 1, odst.1 zákona na ochranu republiky.*

8 SNA Bratislava, Prezídium krajinského úradu v Bratislave (PKÚ B), f. PR, šk. 335, č. 11: 180/38 prez. – *Tlačová prehládka; správy z Nemecka.*

NÁRODNÍ LIST

a dnes.

tr. Síť.

ě právě carem Borisem, zedny volby do Národ-
rávem bulharská veřej-
tojením. Bude to první
dnešního stavu, který
ný a který trvá od 19.
mni vlády N. Mulanove
smetena a vystřídaná
reorgieva. Od této vý-
obměnách předsedic-
Kjosevanova.
nevybudovala vlastní
y se optala, jak se na
ně proto přímého styku
že z důvěry a vůle po-
ka. Car Boris je si však
i už na čase, aby bylo
nešní situace. Jako pe-
ně demokraticky smýš-
ě autoritativních a dik-
imí těžce všechny ty
1923 vespely do bulhe-
red vidí útost armády
největší jeho strositi,
si a učinil jí opět tím,
ou stíhu a nejpevnější
li s vnitřního i vnějšího
stíhu a ložské pozdními
řtíu opět disciplinová-
nosti a caru oddaného
kých činnosti.

Bělehradské potvrzení naší solidarity.

Stojadinovič o síle Malé dohody.

Združňuje tradiční linii malodohodovou. — Micescu konstatuje dokonalou shodu před odjezdem do Ženevy.

Bělehrad 11. ledna.

Návštěva ministra Micescu v Bělehradě má všechny známký srdečnosti, jakou byla prochnuta i dopolední porada ministra Micescu s dr. Stojadinovičem, za něž Micescu i v Bělehradě potvrdil kontinuitu zahraniční politiky Rumunska a její věrnost Malé dohodě, Balkánské dohodě a ideji paktu Společnosti národů. Oba státníci za úplného souhlasu projednali všechny současně položené otázky a hlavně ty, které interesují Malou dohodu vzhledem k nastávajícímu zasedání Společnosti národů, kde ministr Micescu Malou dohodu zastupuje.

Na obědě, který dával dnes na počest ministra Micescu jugoslávský ministerský předseda a ministr zahraničních věcí dr. Stojadinovič, někteří členové vlády, rumunský vyslanec Cadere a vysoké hodnostáři vojenství i úřední, učinil dr. Stojadinovič projev, ve kterém mezi jiným pravil: „Jsem šťasten, že v dnešní

vaših návštěvě vidím nový důkaz, že Malá do-
hoda, která se šťastně doplňuje s Balkánskou
dohodou, zůstane v budoucnosti jako dnes vý-
znamným činitelem zahraniční politiky králov-
ství Rumunského. Mohu vás ubezpečiti, že Ma-
lá dohoda má stejnou důležitost i v zahraniční
politice království Jugoslaviie.

Ministr Micescu ve své odpovědi pravil:
„Považoval jsem za šťastnou výsadu funkce,
jež jsem byl pověřen, učinit první návštěvu
dvěma spojenými državami srdcem všech Rumu-
nů. Zvláště šlo mi o to, abych tyto návštěvy
vykonal před svým odjezdem do Ženevy, kde
mám v příští Radě Společnosti národů zastu-
povati zájmy Malé dohody.“

Naše oddané a neochvějné přátelství k Čes-
koslovensku, naše věrnost Malé dohodě a naše
víle, věnovati všechno úsilí za účelem trvalé-
ho udržení a posílení tohoto mezinárodního
organismu, představují první základní naší po-
litiky, tak šťastně doplněné Balkánskou doho-
dou. Pro každého z našich zemí je velmi po-
vzbuzující vědomí, že jedna země může počít-

tati s loyaltitou a oddanou spoluprací země
druhé v rámci jejich přátelství a svazků, jejichž
souběžné cesty směřují k udržení a posílení
míru hlubokého a trvalého.

Čírední komuniké o bělehradské poradě.

O poradách ministerského předsedy a mi-
nistra zahraničních věcí dr. Stojadinoviče a ru-
munským ministrem zahraničí Micescu byla
dnes v 19 hodin vydána čírední zpráva, v kte-
ré se praví, že při příležitosti návštěvy mi-
nistra Micescu v Bělehradě došlo k definitivní
výměně názorů mezi oběma státníky a že tyto
během svých porad mohli konstatovati naprosto
shodu ve všech projednávaných otázkách,
jak v těch, které se týkají poměru mezi Ru-
munskem a Jugoslavií, tak i oněch, které se
vztahují na všeobecnou politickou situaci a
zvláště na spolupráci obou zemí v rámci Malé
dohody a Balkánské dohody. Dr. Stojadinovič
a ministr Micescu vyakovali ke konci svých jed-
nání přání, pokračovati i v budoucnosti v této
linii a v duchu důvěry a přátelství.

Informácie o Malej dohode v článku v novinách Národní listy z 12. januára 1938.

terského predsedu Octaviana Gogu, vodcu Národne kresťanskej strany. Ministrom zahraničných vecí sa stal Istrate Micescu.⁹ O. Goga i I. Micescu presadzovali politiku budovania srdečných vzťahov tak s Nemeckom, ako aj s Francúzskom a Veľkou Britániou.¹⁰ Rumunskí predstavitelia zároveň uisťovali, že zmluvy uzavreté so štátmi Malej dohody sú nemenné. *Pražské noviny* citovali prehlásenie I. Micescu, podľa ktorého Malá dohoda zostane „základom zahraničnej politiky Rumunska“.¹¹ V prehlásení citovanom spravodajskou Havasovou kanceláriou, O. Goga síce poprel správy, že vláda nastolí diktatúru, avšak priznal, že „v živote mladého štátu, v zemi kde bolo v poslednom čase zaštepene toľko cudzieho vplyvu, musí byť verejná mienka modelovaná v národnom smere.“¹² V nasledujúcich dňoch Goga a Micescu potvrdili odhodlanie Rumunska dodržať záväzky v rámci Malej dohody.¹³ Politická situácia v Rumunsku

- 9 „Nacionalistický a fašizujúci program Gogovy vlády měl vytvořit vhodný politický rámec pro rozvinutí hospodářské spolupráce s Německem po vzoru Jugoslávie.“ JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 188.
- 10 „Na nový rok Goga zaslal říšskému kancléři telegram, v němž ho ujišťoval svým pevným rozhodnutím pěstovat přátelské vztahy s třetí říší.“ JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 189.
- 11 Vnitřní základy rumunské zahraniční politiky. Rumunsko dodrží plně všechny své smlouvy a závazky. In *Pražské noviny*, roč. 259, 1. 1. 1938, č. 1, s. 1.
- 12 Žiadna diktatúra v Rumunsku. In *Slovenský denník*, roč. 21, 5. 1. 1938, č. 3, s. 1.
- 13 Projev ministra Istrate Micescu: Rumunská vláda věrná smlouvám. In *Národní listy*, roč. 78, 5. 1. 1938, tiež Program Gogovy rumunské vlády. In *Národní listy*, roč. 78, 5. 1. 1938, č. 4, s. 1.

však nebola stabilná. Protižidovská rétorika Gogovej vlády mala negatívne hospodárske dôsledky a podnietila kritiku Francúzska i Veľkej Británie. Radikálnu politickú zmenu inicioval tiež kráľ Karol, ktorý nahradil parlamentný systém osobnou diktatúrou.¹⁴ V súvislosti s pripravovanými protižidovskými opatreniami Karol uviedol, že „Rumunsko bolo v posledných rokoch zachvátené určitou inváziou Židov ruských a haličských, ktorí prenikli do zeme nezákonne. Je ich 250 000 a netvorí dobrý prvok v zemi“.¹⁵

Návšteva rumunského ministra zahraničných vecí I. Miceska 9. – 10. februára 1938 v ČSR mala rozptýliť možné obavy československých predstaviteľov zo zblíženia Rumunska s Nemeckom. Počas uvítacieho ceremoniálu v Černínskom paláci Micescu uistil ministra zahraničným vecí Kamila Kroftu, že Rumunsko sa neodkloní od politiky spoločných záujmov oboch krajín: „Pane ministře! Víte, že se můžete na naši lojální spolupráci, respektující základy již vytvořené, necht' půjde o otázky, které budou projednávány ve Společnosti národů, či o všechny jiné otázky, zájímavější společnou politiku našich tří spřátelených a spojeneckých zemí spoléhat.“¹⁶ Robotnícké noviny hodnotili Miceskov prejav ako potvrdenie pevnosti Malej dohody.¹⁷ Lidové noviny informovali o uistení oboch ministrov, že zdieľajú „úplní totožnost svých názorů na všechny zkomáňané otázky, jakož i svou úplnou shodu v politice, kterou bude sledovati Malá dohoda za nynější mezinárodní situace“.¹⁸

Napriek vyzdvihovaniu priateľstva predstaviteľmi Juhoslávie a Československa, vzťahy oboch krajín v dôsledku zmeny juhoslovanskej politiky sa dostávali do slepej uličky. Podľa historika Ladislava Deáka, Československo strácalo ako spojenec pre Juhosláviu význam.¹⁹ Hubert Masařík, člen diplomatického zboru ČSR, videl zmysel Malej dohody len v súvislosti s prevenciou maďarskej agresie voči členským štátom.²⁰

Ku konfliktom v rámci Malej dohody prispievali aj protichodné hospodárske záujmy členských štátov. Ekonomická spolupráca dohodových štátov tvorila kompli-

14 „Carol se 10. února 1938 odhodlal k zásahu, který ve svých důsledcích nebyl ničím jiným než státním převratem. Sprostil Gogovu vládu úřadu a povolal vládu novou pod vedením patriarchy Mirona Crăistei, vládu jež prostě zastírala královskou diktaturu.“ JANČÍK, D. Třetí říše a rozklad malé dohody. Praha : Karolinum, 1998, s. 191.

15 Kráľ Carol o svojej politike. In *Slovenský denník*, roč. 21, 11. 1. 1938, č. 8, s. 1.

16 Malá dohoda si zachová svou soudržnost a sílu. In *Pondělí Národních listů a národa*, roč. 38, 10. 1. 1938, č. 2, s. 1. Pozri tiež napr. Rumunsko věrno Malé dohodě. In *Lidové noviny*, roč. 46, 10. 1. 1938, č. 15; V Rumunsku věrni svým spojencům z Malé dohody. In *Večerní České Slovo*, roč. 30, 10. 1. 1938, č. 8, s. 1.

17 Na pevnosti Malej dohody sa nič nemení. In *Robotnícké noviny*, roč. 35, 11. 1. 1938, č. 7, s. 1.

18 Jednota zahraniční politiky trvá. In *Lidové noviny*, roč. 46, 11. 1. 1938, č. 16, s. 1.

19 „Juhoslávia od jari 1937 stále menej počítala s ČSR a uvažovala o nových kombináciách, kde už republika nefigurovala.“ DEÁK, L. Zápas o střední Evropu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy. Bratislava : VEDA, 1986, s. 188.

20 „Skutečnosti zůstávalo, že se síce schůzky Malé dohody konaly, ale že společná komuniké byla vykupována československými hospodářskými, zbrojnými a finančními ústupky, které stěžovali Benešovu pozici vůči agrárikům. Každý člen Malé dohody měl už své vlastní starosti a hleděl jinam. Z minula ji udržoval jen závazek společného postupu proti Maďarsku. Jakékoliv rošíření závazků bylo Benešovou iluzí.“ MASAŘÍK, Hubert. V proměnách Evropy. Paměti československého diplomata. Praha : Paseka, 2002, s. 135.

kovanú sieť vzájomných dohôd, ktoré boli podmienené vnútropolitickými pomermi v jednotlivých krajinách, ako aj vývojom politickej situácie za hranicami Malej dohody. V druhej polovici 30. rokov sa obchodné záujmy Československa v Rumunsku a Juhoslávii v rastúcej miere stávali terčom ekonomickej politiky Nemecka. V Juhoslávii nemecké firmy ohrozovali postavenie československých zbrojárskejších spoločností, ktoré boli významným faktorom obchodných vzťahov Juhoslávie a Československa.²¹ Nemecko predstihlo ČSR aj v celkovom objeme obchodu s Juhosláviou.²²

Záujem Juhoslávie o prehĺbenie priateľských vzťahov s Nemeckom demonštrovala návšteva ministerského predsedu Milana Stojadinovića v Nemecku v januári 1938. Počas týždňového pobytu sa M. Stojadinović stretol s viacerými čelnými predstaviteľmi nacistického režimu, vrátane Hitlera.²³

Na zmenu zahraničnopolitickej orientácie Juhoslávie malo dopad aj zlyhanie Spoločnosti národov ako garanta kolektívnej bezpečnosti. Jedinou reakciou Spoločnosti národov na taliansku agresiu v Etiópii boli hospodárske sankcie, ktoré mali len symbolický význam a dokumentovali nemohúcnosť medzinárodnej organizácie. Politickí predstavitelia Juhoslávie dospeli k názoru, že neschopnosť Francúzska a Veľkej Británie konať, vyžaduje zmenu juhoslovanskej politiky.²⁴ Výsledkom bola malá ochota princa Pavla a Stojadinovića privítať Beneša v Belehrade.²⁵

-
- 21 „Selhávalo připoutávání Jugoslávie k Malé dohodě prostřednictvím vyzbrojování její armády československými zbrojovkami. V Bělehrade nepřestával totiž československý zbrojní průmysl narážet na nesnadnou konkurenci zvláště německých firem, které nabízeli své výrobky za dumpingové ceny a byli jugoslávskými úřady v konkurzech preferováni.“ KVÁČEK, Robert. *Nad Evropou zataženo. Československo a Evropa 1933 – 1937*. Praha : Svoboda, 1966, s. 324.
- 22 „V r. 1932 bylo postavení ČSR na jugoslávském trhu stejně silné jako postavení Německa. V r. 1937 se ČSR na jugoslávském dovozu podílela jen 11 %, zatímco podíl Německa činil 32 %. Stejnou tendenci lze pozorovat i na podílu ČSR na jugoslávském vývozu.“ SLÁDEK, Z. *Malá dohoda 1919 – 1938. Její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha : Karolinum, 2000, s. 229.
- 23 Denník *Lidové noviny* uviedol, že „Mezi Göringem a Stojadinovićem byla vyměněná slova zvláště vřelého přátelství, ukazující na vzájemné důvěrné porozumění těchto dvou mužů. Stojadinović mluvil tak, jakoby nikdy mezi německým a jugoslávským národem nebylo nepřátelských rozporů a ujišťoval, že jugoslávský národ je naplněn nehlubším obdivem pro velkolepé dílo vůdce Hitlera, kterým byl obrozen německý národ.“ Redakcia však Stojadinovičov prejav hodnotila skeptický, tvrdiac, že „každému, kdo i jen povrchně zná jugoslávské poměry, je ovšem známo, že tu Stojadinović nemohl mluvit za většinu jugoslávského národa“. Stojadinović v Nemecku. In *Lidové noviny*, roč. 46, 23. 1. 1938, č. 39, s. 1.
- 24 Podľa L. Deáka „Juhoslovanské úsilie v rámci Spoločnosti národov smerovalo k tomu, aby sa na jednej strane skrotila talianska expanzia, na druhej strane aby juhoslovanská politika získala pomoc Francúzska a Veľkej Británie proti Mussolinimu. Keď sa celkový trend neuberal predpokladaným smerom a Spoločnosť národov nespĺnila svoje poslanie, nezastavila agresora a keď západné veľmoci sklamali, juhoslovanská vládna politika prišla k záveru, že musí prehodnotiť svoju zahraničnopolitickú líniu.“ DEÁK, L. *Zápas o střední Evropu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 143.
- 25 „Určitou nadějí v ovlivnění jugoslávského stanoviska spojila československá zahraniční politika s cestou dr. Beneše do Bělehradu...Taky rumunská vláda, aspoň ve vzkazech do Prahy, viděla v této cestě příležitost k upevnění Malé dohody. Žádala proto, aby byla realizována co nejdříve, a slibovala intervenovat za ní v Bělehradě. Pavel a Stojadinović jí však až urážlivým způsobem

Menej vyhranená, v porovnaní s Juhosláviou, bola zmena zahraničnej politickej orientácie Rumunska. Počas návštevy ministra zahraničných vecí Yvona Delbosa v Rumunsku, ministerský predseda Ion Antonescu ubezpečil Delbosa, že Rumunsko zostane verné svojim záväzkom, ale netajil, že rovnako ako Juhoslávia, bude usilovať aj o priateľské vzťahy s Nemeckom a Talianskom.²⁶

Geopolitickú situáciu v centrálnej Európe radikálne zmenil vpád nemeckej armády do Rakúska. Nemecké zasahovanie do rakúskych vnútorných záležitostí sa počas prvých mesiacov roka 1938 stupňovalo. Začiatkom februára 1938 Hitler pozval rakúskeho kancelára Kurta Schuschnigga do Nemecka. Vzhľadom na napäté vzťahy medzi oboma krajinami a Hitlerove hrozby, pozvanie nebolo možné odmietnuť. Výsledkom návštevy bol Schuschniggov súhlas s Hitlerovými požiadavkami, čo bolo fakticky oklieštením rakúskej suverenity. Ministrom vnútra sa stal čelný rakúsky nacist Seyss-Inquart a väznení nacisti boli amnestovaní.

Po návrate do vlasti sa však Schuschnigg rozhodol brániť rakúsku nezávislosť a vyhlásil plebiscit, ktorý sa mal konať 13. marca. Rakúski občania sa mali vyjadriť, či podporujú rakúsku nezávislosť. Hitler hodnotil vyhlásenie plebiscitu ako provokáciu, 12. marca vstúpila nemecká armáda na územie Rakúska a bez odporu krajinu obsadila.

Hitlerova trúfalosť opäť slávila úspech. Francúzsko i Veľká Británia, s výnimkou verbálnych protestov, mocensky nezasiahli. Fašistický vodca Benito Mussolini, tradične považovaný za garanta rakúskej nezávislosti, hodnotil anexiu Rakúska ako „splnenie želania rakúskeho ľudu“.

Napriek bagatelizovaniu dopadu okupácie Rakúska českými a slovenskými politikmi, nebolo pochyb, že zmena politickej, hospodárskej a vojenskej situácie bude mať pre bezpečnosť ČSR katastrofálne dôsledky. Štátne orgány prijali opatrenia, ktoré mali zabrániť akýmkoľvek pokusom o narušenie pokoja.²⁷ Česká a slovenská tlač uisťovala, že na spojenectvo s dohodovými štátmi nemá okupácia Rakúska negatívny dopad, ale opak bol pravdou. Anexia Rakúska skomplikovala možnosť Československa brániť územnú integritu štátu. Jedným z dôsledkov anšlusu bolo zhoršenie vzťahov Juhoslávie s Československom. M. Stojadinović otvorene prehlásil, že politika československej vlády voči nemeckej menšine je príčinou napätia a provokuje Nemecko.²⁸ Prekvapením a sklamaním pre Československo bol postoj Juhoslávie k anexii Rakúska. Belehradská vláda vyjadrila spokojnosť s obsadením

---

začali klást překážky a hledali nejrůznější záminky k jejímu odkladu.“ KVAČEK, R. *Nad Evropou zataženo. Československo a Evropa 1933 – 1937*. Praha : Svoboda, 1966, s. 327.

26 JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 154.

27 Dňa 12. 3. 1938 PKÚ v Bratislave vydalo vyhlášku, ktorá informovala bezpečnostné orgány na Slovensku, že „vzhľadom na udalosti v Rakúsku treba urobiť všetky opatrenia, aby na našom štátnom území bol zaistený úplný klud a poriadok“. SNA Bratislava, f. PR B, šk. 777, č. 15.368/1938 prez. – *Udalosti v Rakúsku – zaistenie kludu na území Československej republiky*.

28 „Malodohodový blok byl v troskách. Stojadinović již ČSR odepsal. O svém spojenci mluvil jako o „umělém a nepřátelském Československu“. Tvrdil, že jugoslávská vláda nemůže pomáhat vládě, která svou neústupností v menšinové otázce přivolává konflikt. Na zasedání Stále rady Malé Dohody, 4. – 5. května 1938 v Sinai prohlášoval, že řešení požadavků německé menšiny v ČSR je síce vnitropolitickou záležitostí ČSR, ale že dohoda s Henleinem je nutná.“ SLÁDEK, Z. *Malá dohoda 1919 – 1938. Její hospodářské, politické a vojenské komponenty*. Praha : Karolinum, 2000, s. 201.

Rakúska, ktoré nazvala nepriateľom juhoslovanskej slobody.²⁹ Vo vzťahu k Československu, v súvislosti s požiadavkou Sudetonemeckej strany získať autonómiu, sa Južoslávia prikláňala k stanovisku Veľkej Británie, že československá vláda je povinná vyhovieť sudetským Nemcom v maximálnej miere.³⁰ M. Stojadinović potvrdil síce záväzky Južoslávie k Československu, ale zdôraznil ich vymedzený rozsah striktné v súlade s uzavretými zmluvami v rámci Malej dohody.³¹

Narušenie mocenskej rovnováhy v Európe Nemeckom reflektovalo aj Rumunsko.³² Anšlus Rakúska potvrdil bezmocnosť západných mocností a podnietil obavy rumunských predstaviteľov z ďalšieho vývoja v Európe.³³ Anexia Rakúska mala negatívny vplyv aj na hospodárske záujmy Československa vo vzťahu k dohodovým štátom. Konkurenčnú schopnosť ČSR poškodilo pohltie rakúskych investícií na Balkáne Nemeckom.³⁴

Najväčším dôsledkom anexie Rakúska bolo oslabenie obranyschopnosti ČSR. S výnimkou hranice s Rumunskom sa republika ocitla v obklúčení štátov, ktoré sa netajili nepriateľskými zámermi voči ČSR. Paralelne s nárastom agresivity Nemecka

29 Denník *Venkov* citoval úvodník belehradského periodika *Vreme*, že k okupácií Rakúska nemuselo dôjsť ak by Schuschnigg, „plnil dohodu s Nemeckom, nedopoušťať se osudných chyb a nedělal přitom politiku proti německou“. Jugoslávie spokojená s anšlusom. In *Venkov*, roč. 33, 16. 3. 1938, č. 63, s. 2.

30 „V polovici apríla 1938 Stojadinović inštruoval svojho vyslanca v Prahe, aby sa presne pridržiaval určených záväzkov a nič viac nesľúbil. Vyslanec V. Protić pri rozhovoroch s oficiálnymi činiteľmi sa mal odvolať na uznesenie malodohodových ministrov z apríla 1937, kde Južoslávia a Rumunsko výslovne radili, aby sa československá vláda dohodla s Nemeckom.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 235.

31 „Pokud jde o naše závazky k Československé republice, ty jsou přesně stanoveny vzájemnými závazky v rámci Malé dohody a ty bude naše vláda respektovati.“ Stojadinović o anšlusu. Jugoslávie dodrží záväzky včii Československu. In *Venkov*, roč. 33, 17. 3. 1938, č. 64, s. 1.

32 „V Rumunsku sa prvý symptóm politickej preorientácie prejavil odvolaním v funkcii N. Titulesca, horlivého zástancu kolektívnej bezpečnosti a prívrženca zblíženia so ZSSR. Kráľ Karol a predseda vlády G. Tătărescu...mali podstatné pripomienky k vedeniu zahraničnej politiky štátu. Kráľ... došiel k uzáveru, že Titulescu nepochopil novú situáciu a ďalej jednostranne orientuje Rumunsko na Francúzsko a Malú dohodu, menej na Veľkú Britániu a podstatne zhoršil vzťahy s Nemeckom a Talianskom, teda s tými veľmocami, ktorých mocenské ambície v Európe rapidne narastajú.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 173.

33 „S úmerným tlakom západu na československú vládu a s posilňovaním appeasementského trendu, i pre rumunskú vládnu politiku bola najschodnejšia cesta v zosynchronizovaní rumunského kurzu s britskou politikou, o ktorej sa kráľ Karol vyjadroval, že je nielen kľúčom k riešeniu československej krízy, ale aj vodidlom pre Rumunsko... Keď sa v lete 1938 vinou Henleina úplne rozbili rokovania a keď sa opakovali správy o nemeckých vojenských prípravách, rumunský minister zahraničných vecí počas bledejskej schôdzky malodohodových ministrov v auguste spoločne so Stojadinovićom intervenoval u Kroftu a vyzýval československú vládu ku krajným ústupkom Henleinovi.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 236-237.

34 „Anslusem Rakouska se výrazně upevnili německé pozice v zemích střední a jihovýchodní Evropy. Rakouský kapitál pracující v těchto zemích i rakouský podíl na jejich zahraničním obchodu přešel do rukou Třetí říše.“ JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 163.

Noviny Venkov prinášajú informácie o náoštve československého premiéra v Bukurešti.

naberali na intenzite protičeskoslovenské postoje Poľska a Maďarska. Po obsadení Rakúska nemeckou armádou sa južná hranica ČSR, ktorá v porovnaní s opevneniami vybudovanými na západnej hranici republiky bola len slabochránená, stala najslabšou časťou obrannej systému ČSR. V snahe upevniť morálku obyvateľov, československé periodiká citovali prehlásenia spojencov o význame Malej dohody pre členské štáty, o pevnosti aliancie a jej hodnote pre zabezpečenie mieru v Európe.³⁵ Optimisticky hodnotené boli rokovania s Maďarskom počas stretnutia ministrov zahraničných vecí začiatkom mája 1938 v Rumunsku, ako aj hospodárska spolupráca krajín Malej dohody.³⁶ Nadšenými slovami charakterizoval jednotu Malej dohody Kamil Krofta, podľa ktorého, „Malá dohoda poskytla nový dôkaz o své života

35 Redakcia *Českého slova* citovala prehlásenie, v ktorom minister zahraničných vecí Petrescu Comnen vyjadril názor, že „s politického a hospodárskeho stanoviska predstavuje Malá dohoda živý organismus, jehož hodnota pri řade príležitosti byla osvědčena a jenž představuje jednu ze základních opor evropského míru.“ Malá dohoda základní opora evropského míru. In *České slovo*, roč. 30, 8. 4. 1938, č. 83, s. 2.

36 „Stála řada zkoumala co nejbedlivěji otázku vztahů mezi státy Malé dohody a Maďarskem... jehož cílem je vytvořit ovzduší dorozumění a důvěry v dunajské kotlině.“ Ministři zahraničních vecí optimisticky hodnotili tiež vývoj obchodných stykov: „Tři ministři mohli s potěšením konstatovat, že hospodářské orgány Malé dohody vyvíjeli rok po roku plodnější činnost a jsou odhodláni působiti k tomu, aby příslušné úřady v jejich zemích i nadále zkoumaly a uváděly ve

schopnosti a o svém významu“.³⁷ Pražské noviny citovali pasáže uverejnené belehradskou *Politikou*, ktorá deklarovala presvedčenie, že bezpečnosť Československa nie je ohrozená a pozitívne hodnotili prejav rumunského ministra zahraničných vecí potvrdzujúci súdržnosť Malej dohody.³⁸

Komentáre československých i zahraničných periodík, určené k upokojeniu verejnej mienky, nekorešpondovali s reálnou situáciou. Tlak Nemecka na Československo sa stupňoval. Nekompromisne postulovala požiadavku autonómie Sudetonemecká strana (SdP). Predstavitelia strany na čele s predsedom Konrádom Henleinom, odmietali tzv. národnostný štatút, ktorý mal byť komplexnou legislatívnou formou menšinových práv. SdP, podporovaná Nemeckom, odmietala akúkoľvek formu postavenia nemeckej menšiny mimo úplnej autonómie, čo bolo pre československú vládu neprijateľné. Hitler opakovane deklaroval, že pokiaľ nebude požiadavkám SdP vyhovené, Nemecko nebude váhať siahnuť k vojenskému riešeniu. Hrozba vypuknutia vojnového konfliktu viedla dohodové štáty predovšetkým k úsiliu o zosilnenie vlastnej bezpečnosti.³⁹

Po anexii Rakúska Nemeckom sa Rumunsko ocitlo vo vzťahu k Československu v zložitej situácii. Rumunská vláda si uvedomovala, že nebezpečenstvo hroziace ČSR zo strany Nemecka môže mať negatívny dopad na Rumunsko a deklarovala svoju nezainteresovanosť v prípadnom konflikte Československa s Nemeckom. Rumunské obavy sa prehľbovali aj v dôsledku politiky Veľkej Británie a Francúzska, ktoré vznášali protesty voči Nemecku len vo verbálnej rovine.⁴⁰

Odmietavé stanovisko Juhoslávie podporil Československo v prípade vojenského konfliktu zaujal aj M. Stojadinović. Dôvodom bolo jeho presvedčenie, že vstup Juhoslávie do vojny by vyvolal vážnu politickú krízu v krajine a v najhoršom prí-

---

skutek všechna opatření, jejichž cílem je upevniti hospodářské svazky mezi státy Malé dohody.“
Malá dohoda jedná s Maďarskem. In *Lidové noviny*, roč. 46, 6. 5. 1938, č. 228, s. 1.

37 Evropská role Malé dohody. In *České slovo*, roč. 30, 6. 5. 1938, č. 106, s. 1.

38 „Jednou z nejvážnějších otázek, které byly v Sinaji projednávány, jak je zřejmo i z komuniké, byla situace Československa, vzhledem k poměru k oběma spojencům ve změněné mezinárodní situaci. S velkým uspokojením se konstatovalo, že nebezpečí mezinárodní války je oddáleno a že proto územní nedotknutelnost Československa nemůže býti ohrožena.“ Malá dohoda je institucí velkého významu. In *Pražské noviny*, roč. 259, 7. 5. 1938, č. 104, s. 2.

39 „Růst politického napětí na všech stranách nutil Bělehrad, aby se všeobecným zbrojením držel krok. K tomu však potřeboval úvěry, ale pokusy zajistit si je ve Velké Británii, Francii či Německu vyznívaly naprázdno... I to byl důvod, proč se zraky Bělehradu opět upnuly ke Praze. Československo však, vzhledem nárůstu napětí s Německem, upřednostňovalo ve zbrojních dodávkách vlastní armádu.“ JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 182.

40 „Ked' v Bukurešti videli ústupčivosť západu voči Nemecku a nezájum o obranu ČSR, podľa príkladu Juhoslávie vyhlasovali, že Rumunsko nemá žiadne záväzky k republike v prípade nemecko-československého konfliktu. Začiatkom mája 1938 rumunský minister zahraničných vecí Petrescu-Comnen na sinajskej schôdzke Stálej rady sa vyjadroval na jednej strane v tom zmysle, že spor československej vlády s nemeckou menšinou je vnútornou vecou ČSR, na druhej strane prejavoval záujem o riešenie minoritnej otázky a najmä o mieru ústupkov voči SdP, v ktorých videl precedens aj pre Rumunsko s ohľadom na početnú maďarskú a nemeckú menšinu.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 236.

České slovo

V PRAZE v úterý 11. ledna 1938

ROC. XXX.

8

II. VYDÁNÍ

50 hal.

Místní předplatit v orádných evraň Kč 11.–, s přílohou Večerního Českého slova a měsíční doba Kč 12,50, a Večerním Českým slovem a s časopisem Kč 13.–, Polští a A-Zet Fondáčníkem Kč 12.–, s přílohou Večerního Českého slova a s časopisem Kč 13.–, s dočkou v Praze Kč 11.–, s přílohou Večerního Českého slova a s časopisem Kč 12,50, a Večerním Českým slovem a s časopisem Kč 13,50, dno při dvoji dočkou Kč 13,50.

ŠÉFREDAKTOR K. Z. KLIMA.

IN ČESKOSLOVENSKÉ STRANY NÁRODNĚ SOCIALISTICKÉ

Srdečné rozloučení s ministrem Micescem

Návštěva zdůraznila sílu Malé dohody

Ministr Micescu si rázem získal sympatie svým osobním kouzlem

Zahraniční ministr Rumunsku dr. Istrate Micescu byl přijat v úvodu v Československu velmi nadšeně. V neděli večer při slavnostní večeři v Cerninském paláci vyměnili si s ministrem Kroftou přitipky, jež potěšily nejen svou vřelostí, ale také tím, že byly důraznou odpovědí oněm, kdo si představovali, že mohou od události v Rumunsku očekávat oslabení Malé dohody. Micescu prohlásil velmi energicky: „Jsme spojení pevnou vůlí zachovat bez jakéhokoliv porušení řád, vytvořených společnými oběťmi a jsme také spojení svým pevným a trvalým přáním, posilovat a uchovat mír. Proto necht' jakékoliv jsou změny, které mohou přivodit vnitropolitické události ve vládě té či oně z našich zemí, Malá dohoda vždy zachovála a stále zachová svou rovnováhu, svou soudržnost a svou sílu.“ — Bohužel, mezinárodní události politické popřaly ministru Micescu jen málo hodin na pobyt v Československu. Ale i tak krátká doba stačila, abychom v Micescovi poznali státníka okouzljících společenských způsobů, jemného a bystřého, aby mezi ním a jeho družinou a našimi státníky byla vytvořena atmosféra naprosto důvěry.

Praha 10. ledna. (ČTK.) V pondělí 10. ledna začal program pražského pobytu rumun-

President dr. Beneš a ministr Micescu.

ské zahraničního ministra Micescu na Hradě, kde ministr v první recepci šel zapsal do návštěvní knihy prezidenta republiky. Ministra Micescu provázela při tomto aktu rumunský vyslanec Aureliian a na hradě ho stý přjal šéf diplomatického protokolu při ministerstvu věci zahraničních legační rada Smutný a ministerský rada dr. Čihař, z kanceláře prezidenta republiky. Po této formální návštěvě na Hradě odejel ministr Micescu s ministrem dr. Kroftou, který zatím je již na hradním nádvoří očekával, na staroměstskou radnici.

U hrobu Neznámého vojína na staroměstské radnici

Praha 10. ledna. (Klm) Rumunský ministr zahraničí Istrate Micescu navštívil v pondělí o 10. hod. staroměstskou radnici. Před

hlavním vehodem byl pozdraven skupinou důstojnictva a rotmistrů, v čele s posádkovým velitelem Velké Prahy, brigádním generálem Langrem. V radničním vestibulu uvítali vznešeného hosta primátor dr. Zenkl se šéfem presidia dr. Kremlíčkou a inž. Denkem, vojenský přídelence rumunského vyslanec podplukovník Eftimiu a plukovník Menet z francouzskou vojenskou misi.

Istrate Micescu odebral se pak špalírem národní gardy a vojínů 28. pěšího pluku do radniční kaple, kde položil u hrobu Neznámého vojína věnec z vosčinu a ráží, se stuhami barvy modré, žluté a červené. Hostá doprovázeli ministr Krofta, vyslanec Alexandr Crețzianu, legační rada Pasoanu a rumunský vyslanec v Praze G. Aureliian. V primátorské síni byl rumunský ministr pozdraven srdečným potleskem náměstků, členů městské rady a zastupitelstva.

Primátor dr. Zenkl uvítal pak ministra jménem obyvatel hl. m. Prahy a při této příležitosti vyjádřil city upřímné oddanosti rumunskému národu. Ministr ve své odpovědi poděkoval za uvítání a vyslovil jménem své vlády živou účast nad úmrtím prvního primátora dr. Baxy. V závěru projevil přání, aby hlavní město republiky pokračovalo s dalším zdarem v úspěšné své výstavbě.

Po představení přítomných zástupců pražské obce, zapsal se rumunský ministr zahraničí do pamětní knihy. Ze staroměstské radnice, před ním se shromáždilo četné občestvo, odejel ministr Micescu v 10.15 hodin.

Oběd u prezidenta Beneše

Praha 10. ledna. (ČTK.) Prezident republiky přijal ve slyšení v pondělí dne 10. ledna v 11.15 hod. rumunského ministra zahraničí I. Micescu. Poté uspořádal prezident republiky s chotí oběd na počest ministra Micescu a jeho chotí. Oběda se zúčastnili: předseda vlády dr. Milan Hodža, ministr zahraničí dr. Kamil Krofta a ministr národní obrany František Maehnik s dámnami, dále spřačocenný ministr a mimofádý vyslanec rumunský G. Aureliian, kancelář prezidenta republiky, dr. P. Šámal s chotí, dále všichni členové suty ministroy, náčelník vojenské kanceláře prezidenta republiky divisi generál inž. S.

Micescu s chotí při odjezdu.

Bláha a jiní vysocí úředníci rumunského vyslanectví v Praze, kanceláře prezidenta republiky a ministerstva zahraničí.

Úplná shoda v názorech

Praha 10. ledna. (ČTK.) O rozhovorech rumunského ministra zahraničních věcí Micescu se státníky československými v Praze, bylo vydáno toto komuniké: Za svých rozhovorů v Praze ve dnech 9. a 10. ledna 1938 prozkoumali ministr zahraničních věcí republiky Československé dr. Kamil Krofta a rumunský ministr zahraničních věcí Istrate Micescu mezinárodní situaci ve vztahu k lednovému zasedání Rady Společnosti národů. Zároveň si vyměnili názory, týkající se otázek, které budou probírány při příštím zasedání Stálé rady Malé dohody. Oba ministři jsou šťastni, že mohou zjistiti úplnou totožnost svých názorů na všechny zkoumané otázky, jakož i svou úplnou shodu v politice, kterou bude sledovati Malá dohoda za nynější mezinárodní situace. Také rozhovory, které o týchž otázkách měl s ministrem Micescu prezident republiky dr. Edvard Beneš a předseda vlády dr. Milan Hodža, nesly se stejným duchem a dospěly k stejné uspokojivým výsledkům.

Odjezd do Bělehradu

O návštěvě rumunského ministra v Praze v januári 1938 informoval aj tlačový orgán Československej strany národne socialistickej České slovo.

pade rozpad štátu.⁴¹ Uvedené stanovisko opakoval M. Stojadinović aj počas konferencie v Sinaji, keď odmietol snahu predstaviteľov ČSR prehĺbiť spojenecké väzby Malej dohody.⁴²

Významnou zmenou vo vývoji situácie bol postoj Maďarska. Maďarskí politickí predstavitelia síce nepovažovali vojenský zásah voči ČSR za reálny, avšak rastúcu agresivitu Nemecka vnímali ako príležitosť Maďarska realizovať revizionistické plány v budúcnosti predovšetkým voči Československu. O zámeroch Maďarska informovala správa vyslanectva ČSR v Budapešti ministerstvu zahraničných vecí v Prahe. Obsahom depeše je rozhovor chargé d'affaires Dr. Jišu s maďarským ministrom zahraničných vecí Kálmánom Kányom. Jiša informoval: „Pán Kánya dnes argumentuje takto: od Československa dostane veľmi mnoho; jak mnoho nedá se dnes říci, ale naděje maďarské jsou v tomto směru velmi daleko; dosažení plných národnostních práv v autonomním Slovensku jest jaksi minimálním požadavkem rozumných lidí... Od Rumunů doufá pan Kánya obdržeti více než původně myslel; příznaky toho vidí v právě uveřejněném národnostním statutu... Od Jugoslavie neočekává pan Kánya ničeho, ale jest i tak zatím spokojen a naopak oplývá chválou a obdivem pro pana Stojadinoviće.“⁴³

Ústrednou témou zasadnutia Stálej rady Malej dohody v Bledě 21. – 23. augusta 1938 bolo rokovanie medzi Malou dohodou a Maďarskom. Maďarská strana presadzovala rozdielny prístup k Rumunsku a Juhoslávii na jednej strane a k Československu na strane druhej. Maďarsko na rozdiel od Rumunska a Juhoslávie zaujalo vyčkávacie stanovisko a odmietlo rokovať s Československom o konkrétnom postavení maďarskej menšiny na Slovensku.⁴⁴ *Slovenský denník* priznal, že v dôsledku maďarského nezáujmu zmluvne definovať status maďarskej minority v ČSR, bola táto otázka odložená.⁴⁵ *Pražské noviny* prezentovali rokovania s Maďarskom ako úspech vo vzájomných vzťahoch.⁴⁶ Redakcia však priznala, že pre Maďarsko nebolo

41 JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 184.

42 JANČÍK, D. *Třetí říše a rozklad malé dohody*. Praha : Karolinum, 1998, s. 185.

43 Archív ministerstva zahraničních věcí České republiky (A MZV ČR), f. Zahraniční úřad Budapest (ZÚ B), šk. 27, č. 453/38 dův. věc: Odezva balkánského smíru v Maďarsku a její důsledky pro poměr k Malé dohodě, 10. 8. 1938.

44 *Lidové noviny* pranieovali prístup Maďarska: „Pojednou však z maďarské strany počalo se žádat, aby Československo svolilo k širším menšinovým závazkům než Rumunsko a Jugoslávie... zdá se, že Maďaři zatím nijak nechtějí vázat nějakým ujednáním s Československem.“ Redakcia uistila, že táto snaha nebude úspešná: „Pokud se doufá, že by bylo možno v této věci odloučit Rumunsko a Jugoslávii od Československa, bledská konference ukáže, že podobné naděje jsou marné.“ Maďarsko uhýbá dohodě. In *Lidové noviny*, roč. 46, 20. 8. 1938, č. 416, s. 1.

45 „Malá dohoda navrhla pôvodne jednotné riešenie: aby totiž Maďarsko uzavrelo so štátmi Malej dohody jednotnú zmluvu. Maďarsko vyslovilo však proti tomu námietky, ktoré sa týkajú najviac nás, Československa. Posmelené nemeckým príkladom a iste aj na návod Nemecka, žiada od nás omnoho väčšie ústupky, ako od Juhoslávie a Rumunska... Preto otázka uzavretia týchto zmlúv má byť predbežne odsunutá.“ Maďarsko sa bude musieť rozhodnúť: Bled alebo Kiel? In *Slovenský denník*, roč. 19, 24. 8. 1938, č. 194, s. 1.

46 „Dnes po bledské konferenci lze říci, že cílem malodohodového svazku bylo především se dohodnouti s Maďarskem a naléztí vhodný modus vivendi. Nyní způsob tohto spoluzití byl konečně nalezen, a to tak, že vyhovuje jak Maďarsku, tak jeho podunajským sousedům.“ Poučení s Bledu. In *Pražské noviny*, roč. 25, 25. 8. 1938, č. 194, s. 1.

V Praze 1. března 1936.
Ročník III. • Číslo 5.

České slovo

NEDĚLNÍ CHVÍLKA

DOBA DIPLOMATŮ

FRANCOUZSKÝ MINISTER
VNĚJŠÍCH ZÁLEŽITOSTÍ

JUGOSLÁVSKÝ PRINC REGENT PAVEL

V PRAZE V ÚTERÝ 15. ZÁŘÍ 1936

Číslo 215
ROČ. XXVIII
II. VYDÁNÍ
50 hal.

REDAKCE: Praha, Křižkova 15. —
Vydání: 15. září 1936. —
Cena: 50 hal. —
Příloha: 1. A. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

České slovo

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN ČESKOSLOVENSKÉ STRANY NÁRODNĚ SOCIALISTICKÉ

Z malodohodových dnů na Slovensku

Vlevo: Zahraniční ministři státní Malé dohody dr. M. Sijojadinovič (Jugoslavič), dr. Kamil Krofta (Československo) a V. Antonescu (Rumunsko) na balkoně hotelu Carlton v Bratislavě. — Vpravo: Malodohodoví státníci a jejich dámy s prezidentem republiky dr. E. Benešem a jeho chotí před zámkem v Topolciankách.

Dynamika Malé dohody

Po bratislavských poradách

— Jan Münzer (Bratislava)

Po velkých dnech Malé dohody

Ještě těsnější a účinnější spojení sil

Locarnská konference až později

Do 19. října prý se Německo nemůže diplomaticky připravit

Londýn 14. září. (Reuters). Nyní je již jisté, že konference pěti locarnských signatářů se bude konat sedmá října prý v Lausanne, dle naší jazykové poznámky. Místního týdne dostaví se do belgického ministerstva zahraničních věcí...

České slovo často prinášalo nové správy o Malej dohode.

prvoradým priznanie práva zbrojiť, ale vyriešenie postavenia maďarskej menšiny na území štátov Malej dohody.⁴⁷

Skutočnosť, že Malá dohoda zaujímala vo vzťahu k Maďarsku jednotné stanovisko, nútila maďarských predstaviteľov uprednostniť umiernený prístup v presadzovaní menšinových požiadaviek, ktorý však paralelne s nárastom nemeckého tlaku na Československo naberal na intenzite.⁴⁸ Podľa L. Deáka však dohodu v Bledu prezentovali všetky zmluvné strany ako úspech.⁴⁹

V atmosfére bezprostredného ohrozenia Československa Nemeckom, sa kardinálnou otázkou stala pomoc zmluvných spojencov ČSR – Francúzska a Sovietskeho zväzu. I keď Francúzsko nehraničilo s Československom priamo, útok francúzskej armády na Nemecko by významnou mierou ulahčil obranu západných hraníc republiky. Podstatne zložitejšou bola otázka vojenskej pomoci zo strany Sovietskeho zväzu, ktorý nemal s ČSR spoločnú hranicu. Jedinou možnosťou vstupu sovietskej armády na československé územie bol tranzit cez Poľsko alebo Rumunsko. Poľskí predstavitelia jednoznačne vylúčili možnosť povoliť vstup sovietskych vojsk na svoje územie. Na rozdiel od Poľska sa Rumunsko nestavalo k sovietskej pomoci záporne, ale ako jedínú možnosť pripúšťalo asistenciu sovietskeho letectva. Možnosť vstupu sovietskych vojsk na územie Rumunska nebola reálna aj z technických dôvodov – jednokoľajová železničná trať, ktorá spájala ČSR s Rumunskom a nedostatočná cestná sieť nevyhovovali presunu vojenských jednotiek a ťažkej techniky.⁵⁰ Rumunsko v žiadnom prípade nechcelo byť zatiahnuté do konfliktu s Nemeckom.

47 „Maďarsko považovalo zrovnoprávnení ve zbrojení vždy za své právo a nyní, kdy Malá dohoda rozhodla uznati rovnoprávnost Maďarska na tomto poli, jsou maďarské politické kruhy toho názoru, že Malá dohoda tím neposkytla Maďarsku žádné zvláštní výhody. Normalizování vztahů mezi Maďarskem a Malou dohodou a vyjasnění ovzduší závisí nyní výlučně od zlepšení situace maďarských menšin. Osud těchto dohod, na které poukazuje závěrečné komuniké konference na Bledu trvá i padne s osudem maďarských menšin v jednotlivých nástupnických státech.“ Maďarsko a bledská úmluva. In *Pražské noviny*, roč. 259, 25. 8. 1938, č. 194, s. 1.

48 *V průběhu vlastní zářiové krize pak Budapešť zaujímala – též vzhledem k postoji Jugoslávie a Rumunska – zpočátku vyčkávací stanovisko a svých pretensí se začala agresivněji domáhat až po druhé cestě N. Chamberlaina za Hitlerem, 22.9.“* DEJMEK, Jindřich. *Československo jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1922) Vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, Praha : Centrum pro Ekonomiku a Politiku, 2002, s. 206.

49 „V Budapešti zastávali názor, že dohoda znamená pre maďarskú politiku úspech, pretože sa jej podarilo vyradiť ČSR z dohody... Malá dohoda takisto vydávala dohodu za svoj úspech. Československá politika argumentovala, že malodohodové spojenectvo vo vzťahu k Maďarsku je jednotné, na čo poukazuje aj fakt, že Juhooslávia i Rumunsko po Bledskej dohode ubezpečili ČSR o svojej spojeneckej vernosti a o platnosti malodohodových záväzkov... V Juhooslávii a Rumunsku hlavný význam Bledskej dohody videli v tom, že Maďarsko sa zrieklo použitia sily proti ČSR, čo prakticky znamenalo, že spojenci nebudú musieť vystúpiť na obranu republiky.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 24.

50 Dňa 11. 9. rumunský minister zahraničných vecí Petrescu Comnen informoval francúzskeho ministra zahraničných vecí G. Bonneta, že vzhľadom na nedostatočnú protiletectkú obranu Rumunsko nemôže zabrániť preletu sovietskych lietadiel. V každom prípade však sovietskej armáde nebude vstup na rumunské územie povolený. Dov B. Lungu. *Romania and the Great Powers, 1933 – 1940*. Durham and London : Duke University Press, 1989, s. 129.

Radu Djuvara, rumunský diplomatický zástupca v Nemecku ubezpečil Ernsta von Weizsäckera, štátneho sekretára na nemeckom ministerstve zahraničných vecí, že Rumunsko nedovolí vstup sovietskych vojsk na svoje územie, „pretože je rumunským životným záujmom, aby bol Rusku zabránený vstup do Rumunska“.⁵¹ Navyše, Sovietsky zväz podľa spojeneckej zmluvy s Československom mal poskytnúť republike vojenskú pomoc až po začatí operácií francúzskej armády. Napriek mizivej šanci, že sovietska armáda dokáže včas a efektívne zvrátiť nemeckú agresiu, česká a slovenská tlač prezentovala túto možnosť ako reálny a pravdepodobný scenár. O tom, že sovietska armáda poskytne vojenskú pomoc Československu a je rozhodujúcim faktorom v obrane republiky, uisťovali najmä ľavicové periodiká. Na Slovensku boli zdrojom „zaručených“ informácií o sovietskej pomoci najmä komunistické *Slovenské zvesti*.⁵² Postup Sovietskeho zväzu v septembri 1938 však vyvrátil tvrdenia ľavicovej tlače, že Československo sa môže spoľahnúť na pomoc Sovietskeho zväzu.

Neochota Francúzska, ktoré bolo zmluvným spojencom Československa a tiež aj Veľkej Británie brániť republiku i za cenu vojenského konfliktu, umožnila Nemecku vnútiť ČSR podmienky, ktoré boli fakticky kapituláciou.

Mníchovský diktát znamenal koniec nezávislej ČSR. Oklieštená sa dostala do nemeckého područia, ktoré kulminovalo jej rozbitím. Po 30. septembri 1938 sa radikálne zmenili tiež vzťahy Juhoslávie a Rumunska k Československu. V novej situácii stratila Malá dohoda v očiach oboch štátov politický i hospodársky zmysel.⁵³

51 Dov B. Lungu. *Romania and the Great Powers, 1933 – 1940*. Durham and London : Duke University Press, 1989, s. 131.

52 Už v marci 1938 Slovenské zvesti citovali informáciu Reuterovej spravodajskej kancelárie, ktorá uviedla, prehlásenie „príslušných sovietskych miest“, že Sovietsky zväz „nájde cestu, ako pomôcť ČSR“. In *Slovenské zvesti*, roč. 3, 17. 3. 1938, č. 54, s. 1; dňa 20. 3. *Slovenské zvesti* citovali prehlásenie sovietskeho ministra zahraničných vecí Maxima M. Litvinova, ktorý na otázku či Sovietsky zväz poskytne Československu pomoc odpovedal: „Samozrejme!“ In *Slovenské zvesti*, roč. 3, 20. 3. 1938, č. 56, s. 1; Týždeň pred mníchovským diktátom Slovenské zvesti uviedli, že „sovietska pomoc je istá a nepochybná“. In *Slovenské zvesti*, roč. 3, 25. 9. 1938, č. 187, s. 2.

53 „Prijatie britsko-francúzskeho ultimáta vytvorilo v malodohodovom spojení novú situáciu. Tým, že sa ČSR zriekla spojení s Francúzskom a súhlasila s odtrhnutím pohraničia, teda s porušením status quo hraníc, v Juhoslávii a Rumunsku to pokladali za anulovanie základov, na ktorých spočívala Malá dohoda. Kým v Belehrade sa s týmto stanoviskom ani netajili, v Rumunsku sa vzhľadom na maďarské nebezpečenstvo ešte formálne hlásili k malodohodovému spojení. V skutočnosti Malá dohoda prežívala svoje posledné dni.“ DEÁK, L. *Zápas o strednú Európu 1933 – 1938. Politicko-diplomatické vzťahy*. Bratislava : VEDA, 1986, s. 266-267.